

บทที่ 2

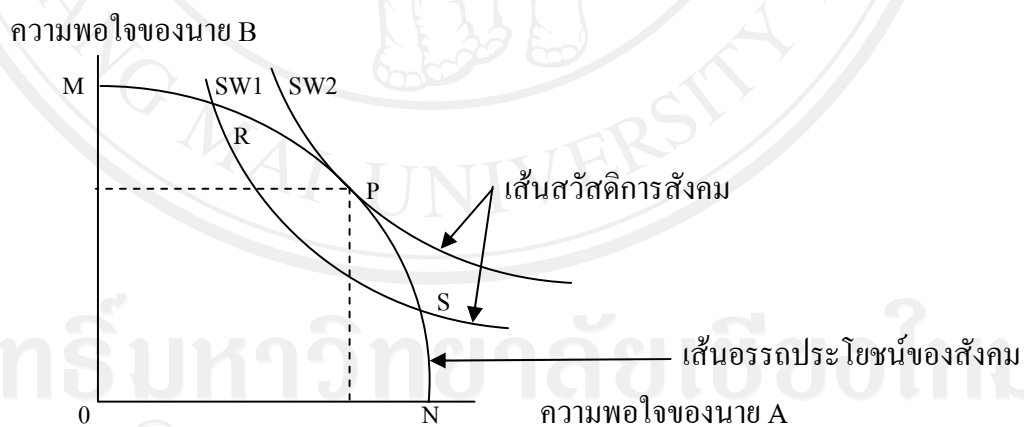
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้คือ

2.1 แนวคิดเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (Welfare economics)

เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ หมายถึง กลไกภายใต้การแข่งขันอย่างสมบูรณ์จะนำเศรษฐกิจไปสู่การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บนเส้นความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ของสังคม ซึ่งการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนี้จะเป็นการจัดสรรที่เสมอภาคหรือยุติธรรมหรือไม่นั้น รัฐบาลอาจจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซง เพื่อให้การจัดสรรนั้นยุติธรรมอีกด้วย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคม (สุวรรณ ยิบมันตะศิริ, 2546: 31)

ประเด็นความเสมอภาคหรือความยุติธรรมข้างต้น ยังสามารถอธิบายได้ โดยใช้แนวคิดเส้นสวัสดิการสังคม (Social Welfare Function) อธิบายร่วมกับเส้นความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ของสังคม (Utility Possibility Curve) ดังนี้

รูปที่ 2.1 เส้นสวัสดิการของสังคมและเส้นอรรถประโยชน์ของสังคม

สมมติว่าสามารถหาเส้นสวัสดิการของสังคม โดยให้สวัสดิการของสังคมขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคแต่ละคนในตลาด นั่นคือ

$$SW = f(U_A, U_B)$$

โดยที่ SW = สวัสดิการของสังคม

U_A = ความพอใจของนาย A

U_B = ความพอใจของนาย B

เส้นสวัสดิการของสังคม เป็นเส้นแสดงระดับความพอใจที่บุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้รับระดับหนึ่ง เส้นที่อยู่สูงกว่า แสดงถึงระดับความพอใจที่สูงกว่า

จากรูป ทุก ๆ จุดบนเส้น MN เป็นจุดที่มีการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ที่จุด P สังคมจะได้รับสวัสดิการสูงกว่าการจัดสรรที่จุด R หรือที่จุด S ดังนั้น สังคมควรเลือกอยู่ ณ จุด P เพราะเป็นจุดจัดสรรที่เป็นไปได้ดีที่สุด สวัสดิการสูงสุดของสังคม

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สวัสดิการกล่าวว่า ภายใต้การแข่งขันสมบูรณ์ กลไกตลาดจะทำงานให้การจัดสรรทรัพยากรของสังคม เป็นการจัดสรรที่มีประสิทธิภาพเสมอ โดยที่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซง อย่างไรก็ตามการจัดสรรที่มีประสิทธิภาพอย่างเดียวโดยลำพังนั้น อาจไม่เป็นที่ต้องการของสังคมส่วนรวม สังคมอาจต้องการให้มีการจัดสรรที่ยุติธรรมอีกด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงอาจต้องเข้ามามีบทบาทในการเข้ามาแทรกแซงในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อความกินดีอยู่ดีของสังคมส่วนรวม

หน้าที่ของรัฐบาลในการเข้ามาแทรกแซงในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. **หน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของสังคม (Allocation Function)** การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตสินค้าสาธารณะ (Public Goods) เช่น การศึกษา การฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ ถ้าอาศัยการทำงานของระบบตลาดช่วยในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าเหล่านี้ ปริมาณสินค้าที่ผลิตอาจมีไม่เพียงพอกับความต้องการที่แท้จริง ฉะนั้น รัฐบาลอาจจะเป็นผู้เข้ามาจัดสรรทรัพยากรของสังคมบางส่วน เพื่อผลิตสินค้าเหล่านี้เสียเอง โดยผ่านกระบวนการทางกฎหมาย การออกข้อบังคับต่าง ๆ หรือโดยการใช้มาตรการทางการคลังทั้งทางด้านรายรับและรายจ่ายเพื่อแก้ไขความไม่สมบูรณ์ของตลาดในด้านต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. **หน้าที่ในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคม (Distribution Function)** เนื่องจากกลไกตลาดนั้นอาจยังไม่สมบูรณ์พอ ทำให้การจัดสรรและการกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและอาจมีการผูกขาดขึ้น รัฐบาลต้องเข้าไปมีหน้าที่ทำให้การผูกขาดนี้หมดไปหรือลดน้อยลง เช่น การเก็บภาษีอากรในอัตราก้าวหน้า หรือการใช้จ่ายของรัฐบาลในโครงการสาธารณูปโภคเพื่อผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

3. **หน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Stabilization Function)** การทำงานของกลไกตลาด มิได้เป็นการประกันว่าระบบเศรษฐกิจจะมีภาวะการจ้างงานเต็มที่ และมีเสถียรภาพของราคาเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยทั่วไปแล้วเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นวัฏจักรหรืออาจจะเกิดการว่างงานเป็นระยะเวลานาน หรืออาจจะประสบกับภาวะเงินเฟ้อ หรือประสบทั้ง

ภาวะเงินเฟ้อและการว่างงานในขณะเดียวกันก็ได้ ทั้งนี้ เพราะระดับการจ้างงานและราคาในระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปริมาณรวม (Aggregate Demand) ของประเทศ เมื่อเทียบกับซัพพลายรวม (Aggregate Supply) หรือความสามารถในการผลิต ณ ระดับราคาที่เป็นอยู่นั่นเอง

ระดับปริมาณรวมนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจในการใช้จ่ายของผู้บริโภค การตัดสินใจผลิตและลงทุนของผู้ผลิต นักลงทุนต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังนั้นความผันผวนในภาวะเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่ากลไกราคาจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพก็ตาม ดังนั้น ถ้าต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องเข้าแทรกแซงในกิจกรรมเศรษฐกิจ เข้ามาทำหน้าที่รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยผ่านเครื่องมือทางการคลังเพื่อรักษาปริมาณรวมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยใช้มาตรการต่าง ๆ กระตุ้น หรือส่งเสริม เพื่อเพิ่มระดับปริมาณรวมในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือใช้มาตรการในทางตรงกันข้ามเพื่อลดระดับปริมาณรวมเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ เป็นต้น

4. หน้าที่ในการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสังคม (Growth Function)

เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัด ต้องเลือกระหว่างการบริโภคในปัจจุบันกับการบริโภคในอนาคต ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกที่จะบริโภคในปัจจุบันหรือทำเพื่อจะบริโภคในอนาคตนั้นเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจปัญหาหนึ่ง แต่การตัดสินใจปัญหาดังกล่าวระหว่างเอกชนและสังคมอาจแตกต่างกัน เอกชนอาจคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ ดังนั้นอาจเลือกที่จะบริโภคในปัจจุบันมากกว่าในอนาคต การสะสมทุน (Capital Formation) อันเป็นฐานสำคัญของการขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอาจมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ กรณีที่รายได้ของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ รายได้ส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปในการบริโภค ซึ่งทำให้การสะสมทุนมีน้อยมาก ไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจตามที่สังคมต้องการได้

ดังนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาบทบาทหน้าที่ส่งเสริมให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่เหมาะสมตามที่สังคมต้องการ โดยใช้กระบวนการทางกฎหมาย หรือเครื่องมือการคลังสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสะสมทุนมากขึ้น หรือรัฐบาลอาจจะเป็นผู้ลงทุนสร้างรากฐานที่จะอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการผลิตและการลงทุนของภาคเอกชนเสียเอง เช่น การลงทุนสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) ต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ คือ การดำเนินกิจกรรมของภาครัฐบาล การตัดสินใจดำเนินการของรัฐบาล การจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยทั่วไป

มนุษย์ที่รวมกันเป็นชุมชน สังคม และประเทศ ย่อมมีความเกี่ยวพันกับนโยบายที่ผู้นำชุมชน สังคม หรือผู้นำประเทศกำหนดขึ้น การกำหนดนโยบายของผู้นำชุมชนหรือรัฐบาล ก็เพื่อต้องการให้

บุคคลปฏิบัติตาม นโยบายสาธารณะส่วนใหญ่มักมีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกในสังคมเกิดความพอใจสูงสุดในเรื่องนั้น ๆ โดยทั่วไปการกำหนดนโยบายจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งนักวิชาการให้ความหมายของนโยบายสาธารณะคล้ายกันว่า นโยบายสาธารณะเป็นเหมือนสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยรัฐ โดยรัฐอาจหมายถึง รัฐบาล หรือรัฐบาลท้องถิ่นก็ได้ หากว่าองค์กรนั้นเป็นองค์กรระดับตัดสินใจที่จะกำหนดนโยบาย ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายจึงเป็น ความพยายามของรัฐที่จะจัดสรรสิ่งที่ดีที่สุดในให้กับสังคม ถึงแม้บางครั้งแนวความคิดกับการกระทำ จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังก็ตาม หรือลักษณะลองผิดลองถูก แต่หากจะพิจารณาว่าเป็น ความพยายามที่จะจัดสรรสิ่งที่ดี ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นก็อาจกลายเป็นบทเรียนในที่สุด

นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐบาลทุกกระทรวง ทบวง กรม ในทุกระดับ และยังส่งผลต่อการดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจทุกประเภท โดยทั่วไปนโยบายระดับชาติมักมีลักษณะครอบคลุม กว้างขวาง แต่ ขาดความชี้ชัดเฉพาะเจาะจง นโยบายระดับล่างซึ่งจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนนโยบายระดับสูง จะมีความแจ่มชัดและเฉพาะเจาะจงมากขึ้นเป็นลำดับ รัฐบาลทุกรัฐบาลจึงได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง การศึกษานโยบายสาธารณะมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องชี้ว่าการบริหารงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการในระดับ ต่าง ๆ แล้วยังกำหนดลักษณะการจัดสรรผลประโยชน์ หรือสิ่งที่จัดว่าเป็นคุณค่าให้แก่ประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในระดับสังคมการเมือง คือกำหนดว่าใคร จะได้อะไร เมื่อใด และ อย่างไร และมีส่วนกำหนดผลประโยชน์ของประเทศ และสังคมส่วนรวม (สุรนาท ขมะฉะรงค์, 2543: 9, 15, 17)

การศึกษานโยบายสาธารณะมีหลายแนวทาง ตามตัวแบบทฤษฎีนโยบาย มีตัวแปรอยู่ 4 ประเภทคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการตัดสินใจ ผลการตัดสินใจ และผลย้อนกลับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ปัจจัย 4 ปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยความต้องการ เป็นปัจจัยความต้องการให้มีการกำหนดนโยบายเพื่อผลักดันเข้าสู่ กระบวนการกำหนดนโยบาย อาจเป็นความต้องการของประชาชน หรือเป็นความต้องการของผู้ที่อยู่ใน นโยบายการตัดสินใจเอง
- 2) ปัจจัยการตัดสินใจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการกำหนดนโยบาย และบทบาท ของผู้กำหนดนโยบายในการแปรความต้องการของสังคมไปเป็นนโยบาย เพื่อให้บังเกิดผลการ เปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม
- 3) ปัจจัยผลลัพธ์ เป็นปัจจัยเกี่ยวกับผลผลิตของกระบวนการกำหนดนโยบาย เมื่อเสร็จสิ้น ลงตัว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือตัวนโยบายและผลที่ได้จากนโยบาย

4) ปัจจัยผลกระทบ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากนโยบาย ทั้งผลที่ตั้งใจให้เกิด และผลที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด ผลกระทบของนโยบายเหล่านี้ได้แก่ ผลที่มีต่อสังคมทั้งในด้านดีและไม่ดี

ซึ่งการประเมินนโยบายสาธารณะ สามารถประเมินลักษณะของกระบวนการประเมินผลโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงย่อย ดังนี้ (ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, 2540: 36)

- 1) การประเมินผลก่อนการปฏิบัติตามโครงการ หรือการประเมินค่าโครงการ
- 2) การประเมินผลในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการติดตามผล เน้นนโยบายข้อมูลป้อนกลับ ผลและข้อเสนอแนะของการประเมิน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้ง ด้วยการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติ
- 3) การประเมินผลหลังจากการปฏิบัติตามโครงการสิ้นสุดลงแล้ว มุ่งประเด็นไปที่ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว เปรียบเทียบกับที่ได้ประมาณการไว้ในการประเมินค่า

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกชัย สุภวิทยานันท์ (2546) ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการบ้านเอื้ออาทร ในการกระจายโอกาสถือครองที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความสนใจของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยต่อโครงการบ้านเอื้ออาทรระยะที่ 1 ซึ่งจัดสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 4 โครงการ จำนวน 50 ราย ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า แม้จะเป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยของรัฐบาลที่มีราคาถูกและมีเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเป็นเจ้าของ แต่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32 กลับไม่สนใจที่จะจองสิทธิในโครงการ โดยมีเหตุผลเรื่องความไม่มั่นใจต่อคุณภาพบ้าน เกรงว่าจะมีสภาพไม่คงทน ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม ขนาดของที่อยู่อาศัยมีขนาดเล็กเกินกว่าครอบครัวซึ่งมีสมาชิกจำนวนมาก การขยายครอบครัวเป็นไปได้ลำบาก และสภาพของที่อยู่อาศัยไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต เช่น ไม่มีห้องครัวเป็นสัดส่วน รวมถึงทำเลที่ตั้งโครงการซึ่งอยู่ชานเมือง ไม่สะดวกในการเดินทาง ในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 48 มีความสนใจแต่กลับไม่จองสิทธิในโครงการ เนื่องจากการเป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขายในบริเวณชุมชน มีลักษณะแบบหาเช้ากินค่ำ จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน และมีรายได้ใกล้เคียงกับรายจ่าย ทำให้ไม่สามารถรับค่างวดก่อนที่อยู่อาศัยได้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่ไม่อำนาจในการซื้อ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคคือ ผู้ที่มีอำนาจในการซื้อ แต่ไม่พอใจสินค้า จึงเลือกที่จะไม่ซื้อ และผู้ที่ไม่อำนาจในการซื้อ จึงไม่สามารถทำการซื้อได้ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรเพื่อผู้มีรายได้น้อยนั้น ไม่สามารถกระจายโอกาสถึงผู้มีรายได้น้อยในทุกกลุ่ม เนื่องจากเห็นได้ชัดว่า กลุ่ม

ตัวอย่างร้อยละ 48 ไม่สามารถผ่อนชำระเดือนละ 1,000 บาทได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้มีรายได้น้อยกลุ่มนี้ ควรเป็นกลุ่มแรกที่ได้รับประโยชน์จากโครงการของรัฐ เนื่องจากมีความเดือนร้อนเรื่องปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตอยู่อีกมาก

รณชิต สมมิตร (2550) ศึกษาเรื่อง บทบาทของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างการใช้จ่ายภาครัฐบาลของประเทศไทย ตลอดจนเพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญ ซึ่งตัวแปรดังกล่าวประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ภาษีอัตราดอกเบี้ย การบริโภคของภาคเอกชน และการลงทุนของภาคเอกชน โดยใช้วิธีโคอินทิเกรชันและเออร์เรอร์คอเรกชัน ตามวิธีการของ Johansen และ Juselius ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทศนิยมรายไตรมาส ระหว่างไตรมาสแรกของปี 2536 ถึงไตรมาสแรกของปี 2549

จากการศึกษาลักษณะโครงสร้างการใช้จ่ายภาครัฐบาลของประเทศไทย โดยใช้วิธีสัดส่วนต้องบประมาณทั้งหมด พบว่า รายจ่ายที่มีสัดส่วนมากที่สุดเมื่อจำแนกตามหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อจำแนกรายจ่ายตามโครงสร้างแผนงาน ได้แก่ กลุ่มภารกิจสังคมเมื่อจำแนกตามลักษณะการใช้จ่าย ได้แก่ งบบุคลากร เมื่อจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ ได้แก่ รายจ่ายประจำ เมื่อจำแนกตามลักษณะงาน ได้แก่ ด้านการบริการชุมชนและสังคม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า โครงสร้างรายจ่ายทั้ง 5 ประเภท มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกัน คือ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาการศึกษา และพัฒนาคุณภาพประชากร

จากการศึกษาบทบาทของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทยโดยใช้วิธีโคอินทิเกรชันและเออร์เรอร์คอเรกชัน พบว่า ตัวแปรทุกตัวที่ทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธีการ Augmented Dickey-Fuller Test มีความนิ่งที่อันดับความสัมพันธ์ของข้อมูลเดียวกันที่ $I(1)$ และพบว่า การใช้จ่ายภาครัฐบาลมีผลกระทบในระยะยาวต่อการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมากที่สุด รองลงมาคือ การลงทุนของภาคเอกชน การบริโภคของภาคเอกชน ภาษี และอัตราดอกเบี้ยตามลำดับ และตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคทุกตัวจะมีการปรับตัวในระยะสั้นเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว ส่วนตัวแปรที่มีผลกระทบในระยะสั้น พบว่า การใช้จ่ายรัฐบาลมีผลกระทบกับการลงทุนของภาคเอกชนเพียงตัวแปรเดียว

ปานิสรา สุขพัฒน์ (2551) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยตัวแปรทางเศรษฐกิจที่นำมาพิจารณา ได้แก่ งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาล และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยใช้ข้อมูลทศนิยมรายปี ตั้งแต่ปี 2520-2549 โดยวิธีโคอินทิเกรชัน เพื่อดู

ความสัมพันธ์ในระยะยาว เมื่อพบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ระยะยาวแล้ว จึงนำมาทดสอบแบบจำลองเออร์เรอร์คอเรคชัน เพื่อดูการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะสั้น และทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลว่าตัวแปรใดคือสาเหตุและตัวแปรใดคือเหตุผลของสาเหตุนั้น

ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรทั้งสองตัวคือ งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาล และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ข้อมูลมีลักษณะนิ่งที่ระดับ order of integration เท่ากับ 1 หรือความแตกต่างลำดับที่ 1 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 จากนั้น ทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว พบว่า งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลและผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว และสำหรับการประมาณแบบจำลอง error correction model เพื่อทดสอบขบวนการปรับตัวในระยะสั้น พบว่า ในกรณีที่งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลเป็นตัวแปรต้น และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นตัวแปรตาม แบบจำลองมีการปรับตัวในระยะสั้น ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 แต่ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นตัวแปรต้น และงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลเป็นตัวแปรตาม พบว่า แบบจำลองมีการปรับตัวในระยะสั้น ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 และการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาล และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่า ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์แบบทิศทางเดียวกัน

อัมพร มาแสง (2551) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพของโครงการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อประเมินความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลาก ได้พื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสาร์ภี สุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน ได้จำนวน 5 หมู่บ้านจากอำเภอดอยสะเก็ด 7 หมู่บ้านจากอำเภอสาร์ภี การศึกษาเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกองทุนที่มีศักยภาพในระดับดี และกองทุนที่มีศักยภาพในระดับปานกลาง กำหนดให้อำเภอสาร์ภีเป็นตัวแทนกองทุนระดับดี และอำเภอดอยสะเก็ดเป็นตัวแทนกองทุนระดับปานกลาง ข้อมูลที่ได้ประกอบด้วยข้อมูลจากคณะกรรมการทั้ง 12 กองทุน และจากสมาชิกกองทุนจำนวน 57 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปของร้อยละ และค่าเฉลี่ย และการวัดศักยภาพใช้การวิเคราะห์และลิเคิตสเกล

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านโครงสร้างและผลการดำเนินงาน กองทุนระดับดี มีผู้ที่ทำหน้าที่ประธาน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 41-60 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร การบริหารจัดการกองทุน ประกอบด้วย มีการออมทรัพย์ในรูปแบบจะออมทรัพย์ มีการจัดการที่ดีในการให้กู้เงิน และชำระคืน มีการจัดสรรผลกำไรไปในด้านดำเนินงานกองทุน ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ค่าประกันความเสี่ยงเพื่อสาธารณะประโยชน์ และการปันผลหุ้น ผลการดำเนินงานในปี 2549 พบว่า

ส่วนใหญ่มีสมาชิกเฉลี่ย 186 คน ปล่อยกู้เฉลี่ย 75 คน ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน ยอดเงินปล่อยกู้ทั้งหมดเฉลี่ย 1,081,750 บาท และมีผลกำไรจากการดำเนินงานเฉลี่ย 142,301.50 บาท สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องชำระเงินคืน ส่วนกองทุนระดับปานกลาง ผู้ที่ทำหน้าที่ประธานเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 60 ปีร่วมด้วย ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร รับจ้าง/ลูกจ้าง และค้าขาย การบริหารจัดการกองทุน ประกอบด้วยมีการออมทรัพย์ในรูปแบบจะออมทรัพย์ มีการจัดการในการให้กู้เงินและชำระคืนที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่ากองทุนระดับดี มีการจัดสรรผลกำไรเช่นเดียวกับกองทุนระดับดี ผลการดำเนินงานในปี 2549 พบว่า ส่วนใหญ่มีสมาชิกเฉลี่ย 107 คน ปล่อยกู้เฉลี่ย 73 คน ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน ยอดเงินปล่อยกู้ทั้งหมดเฉลี่ย 991,000 บาท และมีผลกำไรจากการดำเนินงานเฉลี่ย 107,054.80 บาท สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องชำระเงินคืน

การประเมินความเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ความคิดเห็นของกองทุนระดับดีอยู่ในระดับที่มากกว่ากองทุนระดับปานกลาง คือ กองทุนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น หนี้้นอกระบบลดลง และมีความคุ้มค่าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

เอกลักษณ์ ผาคำ (2551) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการบ้านเอื้ออาทรในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลการดำเนินงานและพฤติกรรมในการซื้อบ้านเอื้ออาทรของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ที่เข้าอยู่อาศัย การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการบ้านเอื้ออาทรในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิของสำนักงานเคหะชุมชนเชียงใหม่ และธนาคารอาคารสงเคราะห์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนการศึกษาพฤติกรรม และความพึงพอใจในการซื้อบ้านเอื้ออาทร ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่ซื้อบ้านและเข้าอยู่แล้วในโครงการสันกำแพงและสันป่าตอง จำนวน 100 ราย และกลุ่มผู้ที่ซื้อแฟลตและเข้าอยู่แล้ว ในโครงการเชียงใหม่ระยะ 1 (หนองหอย) จำนวน 100 ราย โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทรโดยการให้น้ำหนักความสำคัญแบบลิเคิตสเกล

ผลการศึกษาพบว่า โครงการบ้านเอื้ออาทรในจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 9 โครงการ ซึ่งประกอบด้วย อาคารชุด/แฟลต 6 โครงการ บ้านเดี่ยวและบ้านแฝด 3 โครงการ จำนวน 11,288 หน่วย ปรากฏว่ามีผู้มาทำสัญญาเพื่อซื้อบ้านเอื้ออาทรเพียง 7,323 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 64.87 โครงการที่สร้างเสร็จแล้ว มีเพียง 3 โครงการ จำนวน 2,559 หน่วย ซึ่งประกอบด้วย 1) โครงการสันกำแพง 1,327 หน่วย มีผู้เข้าอยู่อาศัย จำนวน 1,287 หน่วย คิดเป็นร้อยละ 96.99 2) โครงการสันป่าตอง 636 หน่วย มีผู้

เข้าอยู่อาศัย 96 ยูนิต คิดเป็นร้อยละ 15.09 และ 3) โครงการเชียงใหม่ระยะ 1 (หนองหอย) 596 ยูนิต มีผู้เข้าอยู่อาศัย จำนวน 539 ยูนิต คิดเป็นร้อยละ 90.44 ผู้ซื้อและเข้าอยู่อาศัยแล้วทั้ง 3 โครงการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการผ่อนชำระเป็นรายงวด ส่วนใหญ่มีคุณสมบัติทางด้านรายได้สอดคล้องตามเกณฑ์ของการเคหะแห่งชาติ คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวไม่เกิน 22,000 บาท/เดือน

กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยอยู่ในโครงการสันกำแพงและสันป่าตอง จำนวน 100 ราย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-44 ปี สถานะภาพสมรส ประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย โดยมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,001-22,000 บาท/เดือน เหตุผลสำคัญที่สุดในการเลือกซื้อบ้านเอื้ออาทรคือ เงินผ่อนชำระต่องวดค่อนข้างน้อย บ้านที่ซื้อมีราคา 390,000 บาท เงินผ่อนต่องวดไม่เกิน 2,400 บาท มีระยะเวลาในการผ่อนชำระ 21-30 ปี ในการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ที่เข้าอยู่อาศัย พบว่า มีระดับความพึงพอใจน้อย โดยเฉพาะด้านทำเลที่ตั้ง ด้านมาตรฐานและรูปแบบตัวอาคาร และด้านการให้บริการจากธนาคารอาคารสงเคราะห์ ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยอยู่ในโครงการเชียงใหม่ระยะ 1 (หนองหอย) จำนวน 100 ราย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-44 ปี สถานะภาพสมรส เป็นพนักงานบริษัทเอกชนหรือลูกจ้าง โดยมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,001-22,000 บาท/เดือน เหตุผลสำคัญที่สุดในการเลือกซื้อบ้านเอื้ออาทรคือ ทำเลที่ตั้งดี ใกล้เมือง อาคารชุด/แฟลตที่ซื้อมีราคา 250,000 บาท และ 390,000 บาท เงินผ่อนต่องวดไม่เกิน 2,400 บาท มีระยะเวลาในการผ่อนชำระ 21-30 ปี ในการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ที่เข้าอยู่อาศัย พบว่ามีระดับความพึงพอใจน้อย โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านมาตรฐานและรูปแบบตัวอาคาร และด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ตามลำดับ